

דיני חודש אלול/הרב חננאל עמי ישראל זייני

ימי הסליחות

א. בר"ח אלול עלה משה רבנו להר סיני לבקש רחמים על חטא העגל, והתפלל בהר עד ליוה"כ שאז נתבשר "סלחתי כדברך" ונתנו לו לוחות האחרונות, ומסורת בידינו שאלו ימי רצון, ועליהם נאמר "דרשו ה' בהמצאו", ועל כל אדם לפשפש במעשיו במיוחד בימים אלו ולשוב אל ד' בלב שלם. ונהגו כל ישראל לומר בימים אלו סליחות ותחנונים ולעורר הלבבות לתשובה כפי שיבואר בסעיפים הבאים.

דיני הסליחות

- ב. נהגו הספרדים, עדות המזרח והתימנים לקום באשמורת הבוקר, מתחילת חודש אלול (ב' באלול) לומר סליחות. והאשכנזים נהגו לומר סליחות מתחילת השבוע שחל בו ראש השנה, אלא אם חל ראש השנה ביום שני או שלישי, שאז מתחילים לומר סליחות, מתחילת השבוע שלפניו.
- ג. מנהג הסליחות הוא דווקא בבוקר, כפי שפסק השו"ע, וכפי שמעיד נוסח הסליחות עצמו במקומות רבים: "קמתי באשמורת", "בן אדם מה לך נרדם", "רצה עם לך שחר ... במעמד השחר", "ובתפלת השחר המציאם חנך", "עוררה גבורתך להקיץ נרדמים", "בעוד לילה לך קמו עבדיך במהללם", "בקר תשמע קולי בקר אערוך לך ואצפה". ולכן, אין לומר סליחות אלא מחצות הלילה עד תפילת שחרית (בזמן שבו אדם רגיל להתפלל).
- ד. נהגו האשכנזים לומר את הסליחות בפעם הראשונה בלילה [ודווקא לאחר חצות], ע"פ הסליחה "במוצאי מנוחה קדמנוך תחילה". ואע"פ שמנהג זה בטעות יסודו, אין ליצור מחלוקת ואין לפרוש מהציבור.
- ה. זמן של הסליחות הוא בסוף הלילה ובבוקר, משום שאז הזמן הוא עת רצון, והתחנונים בו רצויים. וחלק עיקרי בסליחות הוא בכך שאדם טורח להקריב מעט משנתו, ולא באמירת נוסח הסליחות בלבד.
 - ו. אדם שקשה לו לקום מוקדם, ואם יקום מוקדם ימעל בעבודתו, אסור לו לקום מוקדם לסליחות, אלא יקום מעט יותר מוקדם מהרגילות שלו, ויאמר סליחות. ואינו חייב לומר את כל הסליחות, מפני שאין הלכות קבועות בנוסח הסליחות. ואם גם זה קשה עליו, יאמר סליחות בימי שני וחמישי בלבד, ואם גם זה קשה עליו, יאמר סליחות רק בעשרת ימי תשובה.
 - ז. אדם האומר סליחות בצהרים, או בלילה לפני שהולך לישון (אע"פ שאומרן לאחר חצות), הרי הוא כמעט בבחינת "דובר שקרים" ח"ו שאומר בתפילתו שהוא קם בבוקר, והוא אינו בבוקר, ולא טרח לקום כלל.
 - ח. אדם הנוהג לומר תיקון חצות בכל לילה, ואם יאמר סליחות, לא יאמר תיקון חצות – יאמר תיקון חצות בלבד. אולם מי שאינו נוהג לומר תיקון חצות בכל לילה, יאמר סליחות.
 - ט. אשכנזים ותימנים האומרים סליחות בלילה, לא יברכו על עטיפת הציצית, לפני שיגיע זמן הציצית.
 - י. יש לברך ברכות השחר וברכת התורה לפני הסליחות, מפני הפסוקים הנאמרים בסליחות.
 - יא. ראוי ששליח הציבור בסליחות יהיה תלמיד חכם, ובעל מעשים טובים, ונשוי, ומגיל שלושים ומעלה, ויודע להתפלל. ומכל מקום, כשאין מישהו שיש בו כל מעלות אלו, כל ישראל כשרים, ואין ליצור מחלוקת בבית הכנסת.

דיני תפילות חודש אלול

- יב. נוהגים לומר לאחר תפילת שחרית, ולאחר תפילת מנחה את מזמור "לדוד ה' אורי וישעי ממי אירא", מר"ח אלול עד יום הכיפורים, ולמנהג האשכנזים, עד הושענא-רבא.
- יג. למנהג אשכנז, נוהגים לומר את המזמור לאחר תפילת ערבית, ולא לאחר תפילת מנחה.
- יד. למנהג חלק מקהילות מרוקו נוהגים לומר את המזמור, לפני תפילת ערבית, ולא לאחר תפילת מנחה.
- טו. נוהגים האשכנזים לתקוע בשופר לאחר תפילת שחרית [ויש נוהגים אף בערבית] בכל חודש אלול, למעט בכ"ט באלול שלא תוקעים.

